Pekovski vajenec iz Znojma

Spletke

Dvořakova setev je šla počasi, a vztrajno v klasje.

Dunajčani, od preprostega voznika do univerzitetnega profesorja, so čutili novo pomlad, ki je polagoma premagovala ledeno zimo jožefinizma. Reveži so začutili, da je na svetu še usmiljena ljubezen; mladina se je otresla meščanske verske mlačnosti in spet visoko dvignila križ. Okoli Dvořaka so se zbirali spreobrnjenci in njih število je stalno raslo. Katoliška ljubezen je uresničevala človečanske ideje. Pater iz samostana sv. Uršule je vsemu rodu izžareval pravega verskega duha.

Svobodomisleci so obupavali; dunajska loža je patru prisegla pogin. Tudi nekateri duhovniki s z nezaupanjem spremljali delo ravnatelja uršulink. Njegove pridige jim niso bile pogodu. Kje je ostal čisti razum, ki ga je oznanjal hladni čas? Dvořak je govoril preprosto in s toplo besedo, govoril je o usmiljenju božjem in o odpustkih, o večnosti in sodbi, pa tudi o zaupanju v božjo pomoč in v priprošnjo svetnikov.

»Ne, to je pa že preveč,« je dejal kanonik Gruber, Dvořakov največji nasprotnik, ki je z vsemi sredstvi hotel zlomiti patrov vpliv.

Nekega dne se je udeležil važne seje v škofijski palači, ki ji je predsedoval sivolasi nadškof Hohenwart.

»Besedo ima kanonik Gruber,« je trudno začel starček.

»Prevzvišeni! Spoštovani gospodje!« zakliče razburjeno kanonik. »Skrb za nepopačen Kristusov nauk in za čisto vero našega mesta me sili, da spregovorim. Obtožujem duhovnika, ki z dunajskih prižnic na najbolj neokusen način žali spodobnost pridiganja. Veste, koga mislim! Redemptorista Dvořaka. Večini izmed vas sem že govoril o tem, pa povsod najdem le gluha ušesa in odpor.«

»To velja meni,« se smehlja nadškof.

»Žal moram navesti najtežje obtožbe. Pater je hudo prekršil spovedno

molčečnost.« Gruber za hip umolkne, da bi očitek bolj deloval.

»To morate dokazati,« se tiho oglasi škof.

»Zadnjič je prišla k njemu v spovednico dama,« nadaljuje kanonik, »in rekla, da se noče spovedati, ker nima nobene krivde. Tedaj je Dvořak poklical starega strežnika, ki je ravno sveče prižigal in dejal: 'Andrej, postavi gospo na oltar, ona je že svetnica!'«

Zmagoslavno se ozre Gruber po dvorani. Nekateri gospodje so presenečeni, drugi le s težavo zadržujejo smeh. Nekomu se je celo zaletelo. Le iz škofovega naslonjača zadoni vesel smeh.

»To je pristni stari Dvořak,« pravi škof. Nato pa resno dostavi: »Gospod profesor cerkvenega prava, kako pa vi sodite o tem?«

Cerkveni pravnik se dvigne in reče: »Ta obtožba je nezaslišana. O kršitvi spovedne molčečnosti pa ni govora, saj je gospa sama poudarila, da se noče spovedati.«

»Torej končano!« reče Hohenwart. »patra bom samo opomnil, naj pride v nedeljo k meni.«

»To še ni vse,« nadaljuje ogorčeno Gruber. »Strašno je, gospodje, da se je pater Dvořak z neko redovnico z roko v roki sprehajal po samostanskem vrtu.«

Vsi osupnejo. Le škof se spet smehlja in pravi: »Zgodbo poznam. Dvořak sam mi jo je pripovedoval. To je bila skoraj osemdesetletna nunica, ki je včasih nekoliko presukana, kakor so pač stari ljudje. Pa jo je Dvořak kot staro mamico prijel za roko in nekaj časa hodil z njo po vrtu. Stara ženica se je na ves glas smejala, in kadar se ji spet povrnejo muhe, ji pater reče samo: 'No, kako je, sestrica? Pojdiva malo na sprehod, pa bo slabo vreme minilo.' Kar nadaljujte, gospod kanonik.«

Nejevoljen pride zdaj Gruber s pravo besedo na dan.

»Vidim, da tudi danes ne najdem pravega razumevanja, a žal, vam moram sporočiti nekaj, kar vam verjetno ne bo prav. Ljudstvo se ob Dvořakovih pridigah vznemirja, in če patru ne prepoveste pridiganja, bo moral zapustiti naše mesto. Tukaj imam odlok cesarsko-kraljeve policije.

Sivolasi nadškof plane pokonci:

»Izgon Dvořaka! Ne, nikoli! Prepotreben je na Dunaju. Nikoli ne bom dopustil, da bi starčka izgnali! Naj rajši molči, naj neha pridigati!«

»Prosim, da podpišete odlok!« reče Gruber in potegne listino iz žepa.

»V božjem imenu!« vzdihne Hohenwart in s tresočo se roko podpiše prepoved. Nato s trudnimi koraki zapusti posvetovalnico. V sobi pade pred križ: »Gospod, ne prištevaj jim tega greha.«

Naslednjo nedeljo se Dvořak z žalostnim obrazom obrne k nabito polni cerkvi poslušalcev.

»Ljubi bratje! Rad bi vam oznanil božjo besedo, pa je ne smem več. Pri sveti maši bom prosil Svetega Duha, naj vam govori namesto mene.«

Solze se zalesketajo starčku v očeh, cerkev napolni ihtenje, dr. Madlener pa zamrmra: »To je Gruberjevo delo.«

Še isti večer pride sobrat k Dvořaku in ga najde sredi lačnih študentov za mizo.

»Oho,« pravi Dvořak, »že vem, po kaj si prišel! Pomiloval bi me rad. Pa na to sem že pozabil. Nadškof ni kriv. Toda ti se boš moral zdaj malo bolj potruditi, saj si pravi božji klicar! In ne pridigaj preveč mračno. Ljudje potrebujejo tudi kaj lepega, veselega. In nikar ne govori v verzih. Ne smeši se in pametno govori.«

Da, Dvořak je znal biti trpek, a mladi duhovnik je vedel, da ne misli hudo.

– – –

Leta 1816 je nadškof, ki je bil uvidel, da je napak ravnal, svojo prepoved preklical in Dvořak je spet smel na prižnico. Toda hotel je najti pot tudi do otroških duš in njegovi prijatelji so začeli izdajati otroški list, ki ga je urejal in s slikami opremljal spreobrnjeni slikar Klinkowström. In zdaj so ljudje pogosto videvali Dvořaka, kako je sedel s tropom otrok na kakem hišnem pragi ter jim prebiral “List za mlade ljudi”.

Z ušesi in usti so poslušali otroci. Bile so to čudovite povestice: o čudežnem klopčiču, o modrem Petru in prebrisanem Pavlu, o krščanskih sužnjih, o sultanu, ki je moral snažiti škornje in o petelinu na strehi, ki je lepega pomladanskega dne

odletel v nebo. Stikali so glavice, da bi videli podobe, ki jih je slikar tako lepo narisal. Na vrsto so priše še uganke in nekatere niso bile lahke.

»Poslušajte, otroci, kdo ugane:

Revna sem žival in siva,
breme hrbet mi krivi;
često sem pred vrati mlina,
a kar nosim moje ni.

Kaj je to?«

Živ, sončno vesel otrok pogumno pogleda patru v oči in zakliče:

»To ste pa vi, gospod pater!«

»Kaj, jaz?« se začudi Dvořak.

»Vi, da. Revni ste, kar čevlje si poglejte. Sivi ste tudi. In pred mlinarjevimi vrati pogosto stojite in tuje vreče tudi nosite. Ali niste zadnjič prinesli moji mami celo vrečo drv domov?«

»Darko ima prav!« zakriče v zboru otroci in veselo ploskajo z rokamu. Le devetletni črnolasi fantič, ko je pozneje postal celo kardinal, se oglasi:

»Ne, to ne drži! Saj pater vendar ni žival! To ni pater – osel je!«

»Ne, taka majhna razlika ni nič hudega!« vztraja Darko.

»Čestitam k častni rešitvi in k mali razliki, pater Dvořak!« zakliče nenadoma globok bas. Bil je slikar Klinkowström, ki se je bil neopazno približal ugankarjem. In ni hotel priznati, da je v svoji uganki nalašč malo namignil na patra.

S težavo se je Dvořak otresel nagajivcev in slikarja pospremil. In ko sta v živahnem razgovoru stopala po cesti, je generalni vikar nenadoma pokazal na lepo, veliko hišo sredi cvetočega vrta ter dejal. »Friderik, to hišo moraš kupiti. Naj bo to majhen davek na tvoje bogastvo. Tu naj bo zavod za fante, ki naj postanejo pravi božji otroci: veseli, zdravi, polni zavesti do svojih človeških dolžnosti.«

In tako se je zgodilo.

Na zimo je Dvořak spet potrkal na slikarjeva vrata: »Friderik, na tisoče ljudi na Dunaju prezeba – ali ni v tisti veliki hiši nekaj praznih sob, kjer bi bili stari ljudje na toplem? Premisli malo!«

In vrata so se odprla in lepo število starih ženic in možakarjev se je smeje stiskalo okoli peči ter se veselilo sredinih in sobotnih ur, ko bo prišel spet pater Dvořak ter jim povedal kaj zabavnega. Oj, ta ljubi pater!

Kanonik Gruber pa je postajal vsak dan bolj zamišljen. Vse življenje se je boril za krščanstvo, ki bi bilo čim strožje, brez kanca veselja, kjer bi bil Bog le strog Sodnik, ne pa tudi vse odpuščajoči Oče. Zdaj pa je prišel nek pater iz Varšave, ki spet blagoslavlja rožne vence in govori o češčenju milostnih podob. Ne, tudi z nadškofom ni bilo mogoče pametno govoriti o teh stvareh. Gruber je srdito vzdihnil, ko se je ozrl na sliko cesarja Jožefa II., ki mu je visela nad pisalno mizo. In vedno bolj se mu je oblikoval sklep. »Dvořak mora proč!«

Ta čas pa je svetniški pater obnavljal na Dunaju kraljestvo božje ljubezni. Bil je oče vsem, ki jih je težilo gorje sveta na duši ali na telesu, in kdor je bil žalosten, je odhajal od njega potolažen, in kdor je bil lažen, je odšel nasičen… In kakor nekoč sveti Lovrenc pred sodnikom, tako je Dvořak kazal na svoje siromake in na otroke rekoč: »Glejte, to je moje bogastvo!« In vedno znova je ponavljal, kjer je bila stiska največja: »Zaupajte v Boga; tudi takrat, ko ne vidite več rešitve, saj je neskončno dober in vsemogočen.«

Trume mladih ljudi so se zgrinjale okoli njega in vsakemu je vedel dober nasvet. Mad njimi je bil tudi študent, ki se je posvetil pravi: »Oče,« mu je dejal, »kaj naj storim? Ali nisem zgrešil svojega poklica? Bog me kliče v svojo službo, jaz pa tratim čas s pustimi paragrafi. Toliko duš čaka na nas!«

»Prijatelj, zaupajte se Bogu. Prepričani bodite, da bo ukrenil z vami tisto, kar je za vas najboljše. Vztrajajte pri svojem delu, dokler vas Bog ne pokliče na drugo mesto. In mnogo molite ter obiskujte Jezusa v najsvetejšem Zakramentu.«

Mladenič se je sklonil ter poljubil patru roko. Dve leti kasneje je stopil v bogoslovje in postal končno velik misijonar in škof med Indijanci. Njegovo ime je bilo Friderik Baraga.